

شماره چاپ: ۱۱۸۴

شماره ثبت: ۴۹۶

دوره دهم - سال سوم

تاریخ چاپ: ۱۳۹۷/۹/۱۱

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی»

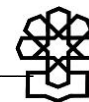
معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ

کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۶۷۴۸
آذرماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۳	.....	مقدمه
۳	.....	۱. تصویر کلی طرح
۵	.....	۲. بررسی کلیات طرح
۸	.....	۳. بررسی جزئیات طرح
۲۳	.....	پیشنهادها

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی»

گزارش اجرایی ماده (۱۴۲) آیین‌نامه داخلی مجلس در خصوص طرح ساماندهی
پیام‌رسان‌های اجتماعی

اقدامات انجام شده

- طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی وفق ماده (۱۴۲) آیین‌نامه داخلی به مرکز پژوهش‌های مجلس ارجاع شد. مرکز پژوهش‌های مجلس نیز مطابق با سازوکارهای پیش‌بینی شده در ماده (۱۴۲) آیین‌نامه برای بررسی کارشناسی و اظهار نظر در خصوص مواد طرح، اقدامات زیر را انجام داد:
۱. با توجه به اینکه در حین بررسی طرح در کمیته فضای مجازی کمیسیون فرهنگی، جلسات کارشناسی با حضور دستگاه‌های اجرایی مرتبط، نماینده پیام‌رسان‌ها، کارشناسان مستقل و صاحب‌نظران این حوزه در مرکز برگزار و در ۱۴ جلسه نظرات آنها اخذ شده و دیدگاه‌های ایشان دسته‌بندی و محورهای اساسی نظرات و دیدگاه‌ها استخراج شده است.
  ۲. علاوه بر نظرات ارائه شده در جلسات کارشناسی مرکز پژوهش‌ها، برخی نهادها و سازمان‌ها نظرات خود را به صورت مکتوب به مرکز ارائه نمودند که این نظرات نیز دسته‌بندی شده و اهم استدلال‌ها و دلایل ارائه شده در آنها، استخراج شد.
  ۳. با همکاری ستاد برگزاری کرسی‌های ترویجی شواری عالی انقلاب فرهنگی جهت اخذ نظرات پژوهشگاه‌ها و دانشگاه‌ها در این خصوص، طرح در برخی از پژوهشگاه و دانشگاه‌ها ارائه و اساتید نهادهای مذکور نظرات خود را نسبت به طرح ارائه کردند.
  ۴. در مرحله بعد براساس مجموعه دیدگاه‌های به دست آمده در خصوص نقاط قوت و ضعف احکام ارائه شده در مواد طرح، گروه پژوهشی مرکز نسبت به ارزیابی این موارد اقدام کرد. بر این اساس حداقل پنج پیش‌نویس گزارش کارشناسی درباره طرح پیام‌رسان‌ها تهیه شده و مبنای تدوین گزارش نهایی کارشناسی قرار گرفت.
  ۵. در تاریخ ۱۳۹۸/۳/۲۰ جلسه‌ای با حضور کارشناسان دستگاه‌های مختلف در مرکز برگزار شد و آخرین نظرات دستگاه‌های مختلف درباره امکان‌های پیش‌روی سیاستگذاری در فضای مجازی اخذ شد.
  ۶. در این مرحله متن پیش‌نویس نهایی گزارش کارشناسی تدوین و نهایی شد.
  ۷. به منظور بررسی نقاط قوت و ضعف گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌ها در تاریخ ۱۳۹۸/۶/۳۰ و ۱۳۹۸/۷/۳ در دو جلسه کارشناسی متن گزارش کارشناسی، استدلال‌های ارائه شده و همچنین

پیشنهاد‌های ارائه شده مجدد بررسی و در نهایت متن نهایی گزارش کارشناسی تدوین شد.

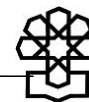
نتایج گزارش

براساس بررسی کارشناسی انجام شده نتایج زیر به دست آمد:

۱. در خصوص وجود خلأها و چالش‌های قانونی فضای مجازی و پیام‌رسان‌های اجتماعی در میان نهادها و دستگاه‌های مختلف، از نظر کارشناسان و صاحب‌نظران این حوزه نه تنها اجماع و اتفاق نظر وجود دارد، بلکه بر این امر تأکید می‌شود که کشور در این حوزه دچار نوعی «تأخر قانونگذاری» است. از همین رو نیاز به تصویب قانون در اسرع وقت احساس شده و مورد تأکید است.
۲. بر همین اساس کلیات طرح ارائه شده مشروط به رفع ایرادات برخی مواد طرح، از نظر کارشناسی قابل تأیید بوده و طرح در صورت انجام اصلاحات مطابق پیش‌نویس پیشنهادی مرکز پژوهش‌ها، ظرفیت لازم برای رفع برخی خلأها و چالش‌های این حوزه را داراست.
۳. از مجموع ۲۱ ماده طرح، ۹ ماده نیازمند اصلاحات کلی و جزئی است. انجام این اصلاحات شرط لازم اثربخشی و کارآمدی احکام مندرج در طرح و زمینه‌ساز تحقق اهداف مورد نظر طراحان طرح است که در پیش‌نویس مرکز پژوهش‌ها در انتهای این گزارش آمده است.
۴. عمده اختلافات در میان دستگاه‌های اجرایی و ذی‌نفعان این حوزه در خصوص مواد (۳) و (۴) طرح یعنی ترکیب هیئت ساماندهی و نظارت و همچنین نحوه تعیین حدود و ثغور وظایف و اختیارات دستگاه‌ها درباره مرزبانی دیجیتال است. با توجه به جلسات متعدد برگزار شده در خصوص مواد مذکور به نظر می‌رسد درباره پیشنهاد مرکز پژوهش‌ها، اجماع نسبی ایجاد شده است، هر چند همچنان مواردی از اختلاف نظر وجود دارد.
۵. در خصوص برخی موضوعات از جمله موضوع مسئولیت پیام‌رسان‌ها در موارد متعدد خلأهای قانونی وجود داشته و در طرح نیز احکامی در این باره ارائه نشده است. برای رفع این خلأ، احکام قانونی الحاقی در قالب فصل مسئولیت پیام‌رسان‌ها پیشنهاد شده است.

پیشنهاد

با توجه به موارد فوق پیشنهاد می‌شود طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی در قالب پیش‌نویس پیشنهادی مرکز پژوهش‌ها در اسرع وقت با هدف رفع نقاط ضعف و خلأهای قانونی این حوزه در دستور کار کمیسیون فرهنگی قرار گرفته و پس از تصویب با قید فوریت در دستور کار صحن علنی مجلس قرار گیرد و یا با رعایت تشریفات قانونی مطابق اصل هشتادوپنجم قانون اساسی از سوی کمیسیون فرهنگی به تصویب برسد.

مقدمه

خلأهای قانونی درباره فضای مجازی و به صورت خاص در حوزه پیام‌رسان‌های اجتماعی و ضرورت تصمیم‌گیری و تصویب قوانین مؤثر و کارآمد برای رفع این خلأها مورد اتفاق نظر کارشناسان این حوزه است. در همین راستا طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی، در تاریخ ۲۷ آبان‌ماه ۱۳۹۷ با ۹۵ امضا در جلسه علنی مجلس اعلام وصول گردید و به کمیسیون فرهنگی به‌عنوان کمیسیون اصلی ارجاع شد. در بررسی‌های کمیسیون فرهنگی، عنوان طرح از «ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی» به «صیانت از حقوق کاربران در فضای مجازی و ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی» تغییر کرد و تعداد مواد آن از ۲۸ ماده به ۲۱ ماده تقلیل یافت. البته کاهش مواد طرح بیش از آنکه مربوط به حذف مواد پیشنهادی باشد، ناشی از تبدیل مواد مستقل به تبصره و قرار گرفتن ذیل سایر مواد طرح بود. در مجموع کمیسیون فرهنگی در جلسه‌ای که به‌منظور بررسی طرح مزبور تشکیل داد، تصمیم گرفت تا برای بررسی بیشتر طرح، در قالب ماده (۱۴۲) آیین‌نامه داخلی مجلس، موضوع را به کارگروه کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ارجاع دهد. مرکز پژوهش‌های مجلس نیز مطابق با سازوکارهای پیش‌بینی شده در ماده (۱۴۲) آیین‌نامه داخلی مجلس برای بررسی کارشناسی و اظهارنظر در خصوص مواد طرح، اقداماتی را در قالب متن پیش‌نویس انجام و در نتیجه آن اصلاحاتی را پیشنهاد داده است. گزارش حاضر ابعاد مختلف طرح را بررسی کرده و دربردارنده نظر کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس درباره این طرح است.

۱. تصویر کلی طرح

طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی مشتمل بر ۲۱ ماده است که ماده (۱) به «تعریف اصطلاحات» اختصاص دارد. مواد (۲) و (۳) ذیل فصل اول با عنوان «شرایط و ضوابط فعالیت»، مواد (۴) تا (۷) ذیل فصل دوم با عنوان «صیانت از حریم داده‌ها»، مواد (۸) تا (۱۵) ذیل فصل سوم با عنوان «حمایت‌ها» و مواد (۱۶) تا (۲۱) نیز ذیل فصل چهارم با عنوان «ضمانت اجرا» طبقه‌بندی شده است. طرح مذکور برای تحقق اهداف خود از سازوکارهای زیر استفاده کرده است:

۱. نظارت‌پذیر کردن فعالیت پیام‌رسان‌های اجتماعی از طریق الزام به ثبت در پنجره واحد و

تعیین مجازات برای متخلفان (مواد (۲) و (۱۶))

۲. ایجاد نهاد تنظیم‌گر برای پیام‌رسان‌های اجتماعی (ماده (۳))

۳. تعیین متولی اصلی مرزبانی دیجیتال در کشور (ماده (۴))

۴. تعیین وظایف و مسئولیت مدیران پیام‌رسان‌ها (ماده (۵))

۵. تعیین وظایف و مسئولیت‌های دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط با این حوزه

۶. تعیین سازوکارهای حمایت مالی از پیام‌رسان‌های داخلی

۷. پیش‌بینی ضمانت‌اجراهای مؤثر

همان‌طور که تصویر کلی مفاد طرح نشان می‌دهد، طرح به موضوعاتی پرداخته است که علاوه بر موضوع پیام‌رسان‌های اجتماعی به کلیت فضای مجازی نیز مرتبط است. برخی از موادی که نشان می‌دهد طرح در خصوص کلیت فضای مجازی است عبارتند از: مرزبانی دیجیتال و دفاع سایبری (ماده (۴))، احراز هویت کاربران فضای مجازی (ماده (۷))، سیاستگذاری برای فیلترینگ و جرم‌انگاری تولید فیلترشکن و استفاده از آن (ماده (۱۷))، ممنوعیت انتشار اسناد و اطلاعات محرمانه در فضای مجازی (ماده (۱۸))، عرضه و خرید و فروش رمزارز غیرمجاز (ماده (۱۹))؛ موارد فوق بخش‌هایی از قوانین ضروری برای حکمرانی فضای مجازی است.

براساس بررسی‌های انجام شده^۱ و با توجه به محتوای مواد طرح و همچنین نقطه‌نظرات کارشناسان، ذی‌نفعان، ذی‌ربطان و فعالان فضای مجازی موارد زیر به‌عنوان مهم‌ترین چالش‌ها و خلأهای مرتبط با موضوع پیام‌رسان‌های اجتماعی استخراج شده است:

۱. ناکارآمدی و نقص ضوابط راه‌اندازی پیام‌رسان‌های اجتماعی

۲. ضعف سازوکارهای حفاظت از داده‌های شخصی

۳. اثربخشی اندک سازوکارهای حمایت از تولید و توزیع محتوا و نظارت بر آن

۴. نامشخص بودن ضوابط و مسئولیت نهادها و دستگاه‌های مختلف برای کاهش و کنترل

آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی فضای مجازی

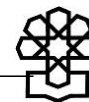
۵. ابهام در متولی اصلی امنیت فضای سایبر

۶. خلأ قانونی در سازوکارهای فعالیت‌های اقتصادی و مالی پیام‌رسان‌ها

۷. خلأ قانونی برای اجرایی شدن سیاست‌های مرتبط با شبکه ملی

طرح ارائه شده تلاش کرده است تا بخشی از این چالش‌ها را از طریق ارائه سازوکارهای قانونی بر طرف سازد. لذا، نظریه وجود این چالش‌ها، ضرورت مداخله و قانونگذاری در این حوزه احساس می‌شود، از این حیث طرح تلاش کرده تا با در نظر داشتن این چالش‌ها، راه‌حل مناسبی برای آنها ارائه نماید. با این حال، کلیات و جزئیات طرح مذکور دارای نقاط قوت و ضعف است که براساس جلسات متعدد کارشناسی برگزار شده در مرکز پژوهش‌های مجلس، گفتگو با صاحب‌نظران، ذی‌نفعان و نظرخواهی از دستگاه‌های اجرایی در این گزارش منعکس شده است.

۱. از جمله جلسات متعدد کارشناسی در محل مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

۲. بررسی کلیات طرح

۲-۱. نقاط قوت

۲-۱-۱. توجه به چالش‌ها و مسائل مهم پیام‌رسان‌ها

مهم‌ترین نقطه قوت طرح، تمرکز بر چالش‌های پیش‌روی حکمرانی پیام‌رسان‌های اجتماعی و تلاش برای حل آنهاست. در نتیجه طرح از جهت مسئله‌شناسی دارای رویکردی قابل دفاع بوده و جنبه‌های مختلف مسائل پیش‌روی پیام‌رسان‌های اجتماعی را مد نظر قرار داده است.

۲-۱-۲. حمایت از پیام‌رسان‌های داخلی

در میان دو دسته از پیام‌رسان‌هایی که استفاده از آنها در میان کاربران فضای مجازی رایج است (یعنی پیام‌رسان داخلی و خارجی) این طرح می‌کوشد با فراهم ساختن زمینه‌های حقوقی و مالی، امکان حمایت از فعالیت پیام‌رسان‌های داخلی و فراگیری آن در میان کاربران را فراهم آورد و در مقابل رویکرد ساماندهی را نسبت به پیام‌رسان‌های خارجی در دستور قرار دهد. بنابراین می‌توان توجه به حمایت از پیام‌رسان داخلی را نقطه قوت دیگر طرح دانست.

۲-۱-۳. پیش‌بینی ضمانت‌های حقوقی مناسب

ویژگی دیگر طرح حاضر در نظر گرفتن ضمانت‌های اجرایی مناسب برای مفاد پیشنهادی است. فارغ از کیفیت ابزارهای سیاستی مورد استفاده در متن قانون، طراحان تلاش کرده‌اند تا ضمانت‌های لازم را برای اجرای مواد پیشنهادی طرح در نظر گیرند. هرچند این موضوع به تنهایی و بدون در نظر گرفتن زمینه‌های اجرای قانون، کمک چندانی به فراگیر شدن پیام‌رسان داخلی و ساماندهی پیام‌رسان خارجی نخواهد کرد.

۲-۲. نقاط ضعف

۲-۲-۱. کم‌توجهی به ساختارها و قوانین موجود

در ارتباط با موضوعات مرتبط با فضای مجازی، سیاست‌ها و قوانین متعددی به تصویب رسیده است که وفق آنها تکالیف و اختیاراتی برای دستگاه‌های مختلف تعیین شده است. برای مثال سیاست‌های کلی برنامه ششم در بخش فناوری اطلاعات، مصوبه شورای عالی فضای مجازی درباره پیام‌رسان‌ها، قانون جرائم رایانه‌ای، قانون برنامه ششم، سند الزامات شبکه ملی اطلاعات، از جمله مصوباتی است که پیش از ارائه این طرح به تصویب مراجع قانونی کشور رسیده و تکالیف و اختیاراتی برای دستگاه‌های مختلف تعیین کرده است. طرح ارائه شده اگرچه در برخی مواد تلاش کرده نقاط ضعف این مصوبات را بر طرف نماید، اما در مواد دیگری به این مصوبات بی‌توجه بوده است. برای مثال ماده (۳) طرح، ترکیب هیئت

ساماندهی و نظارت را بدون توجه به تقسیم کارهای صورت گرفته در اسناد پشتیبان تعیین کرده است، این مشکل در مورد ماده (۴) و مواد مربوط به فصل حمایت‌ها نیز وجود دارد.

۲-۲-۲. احتمال ایجاد اختلال در وظایف دستگاه‌های اجرایی

در برخی از مواد طرح تقسیم کارهایی صورت گرفته درخصوص تکالیف و اختیارات دستگاه‌های اجرایی به گونه‌ای است که می‌تواند موجب اختلال در انجام وظایف این دستگاه‌ها شود. به‌خصوص آنکه براساس قوانین و مقررات دیگر تکالیف و اختیارات تعیین شده برای دستگاه‌ها با آنچه در طرح ارائه شده متفاوت است^۱. بنابراین درحالی که اجرای طرح ضرورت اجماع و اتفاق نظر دستگاه‌های مختلف اجرایی را نیاز دارد، برخی مواد طرح به این مهم آسیب می‌رساند و طرح را مستعد ایجاد تنش کرده است.

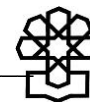
۲-۲-۳. ضعف سازوکارهای حمایتی

سازوکارهایی که طرح به‌منظور تولید محتوا و صیانت از کودکان پیش‌بینی نموده، اگرچه به جهت توجه به رویکردهای حمایتی و صیانتی جزء نقاط قوت طرح به حساب می‌آید، با این حال ابزارهای به‌کار گرفته شده ظرفیت کافی برای تأمین حمایت‌های لازم را ندارد. همچنین با توجه به ضعف‌ها و خلأهای حمایتی که نسبت به تولید محتوا در قوانین و مقررات فضای مجازی کشور وجود دارد، با وجود اینکه طرح حاضر در فصل حمایت‌ها با ارائه مدلی برای تسهیم درآمد ارائه‌کنندگان خدمات دسترسی به نفع تولیدکنندگان محتوا و پیام‌رسان‌های داخلی و نیز تأسیس صندوقی برای حمایت از آنها، توجه بیشتری نسبت به محتوا در مقابل درآمدهای ارائه‌کنندگان خدمات دسترسی داشته، لکن این الگو محل اشکال است. زیرا الزام اپراتور به پرداخت میزانی از درآمدهای حاصل از فروش پهنای باند که توسط پیام‌رسان داخلی مصرف شده است (ماده (۸)) باعث خواهد شد اپراتورها برای کسب سود مضاعف، تمایل زیادتری به ارائه پهنای باند بیشتر به پیام‌رسان خارجی داشته باشند، زیرا در قبال مصرف پهنای باند خارجی تعهد مالی ندارند. بدین سبب با توجه به اینکه منطق اپراتورها بر مبنای سودآوری استوار است این شکل از حمایت نتیجه معکوس به همراه خواهد داشت.

۲-۲-۴. عدم هم‌افزایی با سایر پیش‌نویس‌های قانونی مرتبط با این حوزه

در حال حاضر لایحه حفاظت از داده‌های شخصی در دولت در دست بررسی است. همچنین طرح‌هایی در ارتباط با فعالیت‌های اقتصادی و مالی پیام‌رسان‌ها تهیه شده است. از این حیث طرح ارائه شده نه تنها در مواد متعددی با طرح‌های فوق هم‌پوشانی دارد، بلکه در مواردی جهت‌گیری برخی مفاد آنها نیز با یکدیگر متفاوت است. مناسب بود درخصوص مواد هم‌پوشان، طرح از تجربه تهیه مواد طرح‌ها و لوابیح

۱. برای مثال به موجب بند «ف» ماده (۳) قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، حفاظت و حراست و عدم ضبط و افشای انواع مراسلات و امانات پستی و همچنین مکالمات تلفنی و مبادلات شبکه اطلاع‌رسانی و اطلاعات مربوط به اشخاص حقیقی و حقوقی طبق قانون جزء وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات است درحالی که مطابق ماده (۴) این طرح مرزبانی دیجیتال و دفاع سایبری از کشور که چه بسا مصادیق مندرج در بند «ف» ماده (۳) قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات را نیز دربرمی‌گیرد با محوریت ستاد کل نیروهای مسلح، توسط مراجع ذی‌ربط انجام خواهد شد.

مرتبط استفاده می‌نمود و از طریق ایجاد هم‌افزایی با نهادهای تهیه‌کننده این پیش‌نویس‌ها نوعی تقسیم کار صورت می‌گرفت تا پیش‌نویس‌های مزبور به صورت تخصصی‌تر در موضوعات مشخصی تهیه شوند و از هم‌پوشانی‌های ایجاد شده جلوگیری به عمل آید. علاوه بر این طرح می‌توانست برای ارائه مفاد قانونی مفیدتر، از تجربه دیگر نهادها در تهیه پیش‌نویس‌های مربوط استفاده نماید. برای مثال در موضوع حفاظت از داده‌های شخصی و رمز ارز و احراز هویت مجازی این اتفاق نیفتاده است.

۲-۳. جمع‌بندی ارزیابی کلیات طرح

براساس بررسی کارشناسی انجام شده نتایج زیر به دست آمد:

۱. در خصوص وجود خلأها و چالش‌های قانونی در خصوص فضای مجازی و پیام‌رسان‌های اجتماعی در میان نهادها و دستگاه‌های مختلف، کارشناسان و صاحب‌نظران این حوزه نه تنها اجماع و اتفاق نظر وجود دارد، بلکه بر این امر تأکید می‌شود که کشور در این حوزه دچار نوعی «تأخر قانونگذاری» است. از همین رو نیاز به تصویب قانون در اسرع وقت احساس شده و مورد تأکید است.
۲. بر همین اساس کلیات طرح ارائه شده مشروط به رفع ایرادات برخی مواد طرح، از نظر کارشناسی قابل تأیید بوده و طرح در صورت انجام اصلاحات مطابق پیش‌نویس پیشنهادی مرکز پژوهش‌ها ظرفیت لازم برای رفع برخی خلأها و چالش‌های این حوزه را داراست.
۳. از مجموع ۲۱ ماده طرح، ۹ ماده نیازمند اصلاحات کلی و جزئی است. انجام این اصلاحات شرط لازم اثربخشی و کارآمدی احکام مندرج در طرح و زمینه‌ساز تحقق اهداف موردنظر طراحان طرح می‌باشد.
۴. عمده اختلافات در میان دستگاه‌های اجرایی و ذی‌نفعان این حوزه در خصوص مواد ۳ و ۴ طرح یعنی ترکیب هیئت ساماندهی و نظارت و همچنین نحوه تعیین حدود و ثغور وظایف و اختیارات دستگاه‌ها درباره مرزبانی دیجیتال است. با توجه به جلسات متعدد برگزار شده در خصوص این دو ماده به نظر می‌رسد درباره پیشنهاد مرکز پژوهش‌ها در خصوص این مواد نوعی اجماع نسبی ایجاد شده است هرچند همچنان مواردی از اختلاف نظر وجود دارد.
۵. در خصوص برخی موضوعات از جمله موضوع مسئولیت در پیام‌رسان‌ها در موارد متعدد خلأهای قانونی وجود داشته و در طرح نیز احکامی در این باره ارائه نشده است. برای رفع این خلأ احکام پیشنهادی الحاقی در قالب فصل مسئولیت در پیام‌رسان‌ها پیشنهاد شده است.

با توجه به نقاط قوت و ضعف طرح، کلیات آن مشروط به رفع اشکالات بیان شده، از نظر

کارشناسی قابل تأیید خواهد بود.

۳. بررسی جزئیات طرح

پس از بیان دیدگاه کارشناسی درخصوص کلیات طرح، ضرورت دارد تا هر یک از مواد طرح حاضر به صورت جزئی و موردی نیز مورد بررسی قرار گرفته و درباره آن نظر کارشناسی ارائه شود. در این گزارش، تنها موادی که از نظر کارشناسی دارای نقاط ضعف بوده و نیازمند اصلاح و تغییر است مورد بررسی قرار گرفته و سایر موادی که در این بخش از گزارش مورد بررسی قرار نگرفته است از نظر کارشناسی مورد تأیید است.

۳-۱. تعریف اصطلاحات

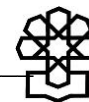
ماده (۱) - اصطلاحات به کار رفته در این قانون به شرح ذیل تعریف می‌شوند:

الف) پیام‌رسان اجتماعی: سامانه‌های کاربرمحور فراهم‌کننده بستر تعاملات، جمع‌آوری، نمایش، پردازش و انتشار اطلاعات اجتماعی برای برقراری ارتباطات فردی و گروهی و خدمات برخط مانند ارائه خدمات پرداخت از طریق تبادل انواع محتواهای چندرسانه‌ای و حامل‌های داده است.

▪ نظر کارشناسی:

تعریف ارائه شده در این ماده علاوه بر اینکه با تعریف مورد نظر شورای عالی فضای مجازی مقرر در «سیاست‌ها و اقدامات ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی» متفاوت است^۱ به دلیل توسعه قلمرو شمول مصادیق پیام‌رسان‌های اجتماعی، موجب ایجاد ابهام و تفسیرپذیری تعریف شده است. در واقع به نظر می‌رسد طراحان طرح در نظر داشته‌اند علاوه بر عنصر انتقال پیام که در تعریف شورای عالی فضای مجازی به عنوان مهم‌ترین ویژگی پیام‌رسان‌ها تعریف شده است. با توجه به تحولات ایجاد شده در پیام‌رسان‌ها دو عنصر دیگر را به تعریف پیام‌رسان‌ها اضافه نمایند. عنصر اول؛ قابلیت ارائه انواع خدمات و عنصر دوم؛ قابلیت جمع‌آوری، حفظ و پردازش داده‌هاست. این تشخیص اگرچه به درستی انجام شده است اما به دلیل اینکه این دو عنصر در تعریف مقرر در طرح، هم‌عرض عنصر انتقال پیام، آورده شده است، عملاً دایره شمول تعریف مذکور را به مصادیقی گسترش داده است که به لحاظ تخصصی و فنی و در فهم عرفی جامعه پیام‌رسان تلقی نمی‌شوند. برای نمونه با تعریف ارائه شده در طرح، نرم‌افزار آپ، تاکسی‌های اینترنتی اسنپ و تپسی نیز پیام‌رسان تلقی خواهند شد. در اینجا به نظر می‌رسد طرح با نوعی تناقض مواجه است و مشخص نیست هدف اصلی طرح، ساماندهی همه سامانه‌های کاربرمحور است که دارای سه کارکرد انتقال پیام، ارائه خدمات و حفظ و پردازش اطلاعات هستند یا اینکه طرح

۱. شایان توجه است مغایرت با مصوبه شورای عالی فضای مجازی مغایر اصل پنجاه و هفتم قانون اساسی خواهد بود.

می‌خواهد صرفاً به سامانه‌های کاربرمحوری بپردازد که ویژگی اصلی آنها انتقال پیام بوده و در کنار انتقال پیام و به‌واسطه این کارکرد به ارائه خدمات و تبعاً جمع‌آوری و پردازش اطلاعات می‌پردازند. با توجه به‌عنوان و مقدمات توجیهی طرح به‌نظر می‌رسد هدف اصلی طراحان، ساماندهی به وضعیت پیام‌رسان‌های اجتماعی بوده و نه همه سامانه‌های کاربرمحور، در نتیجه پیشنهاد می‌شود تعریف پیام‌رسان اجتماعی به‌صورت زیر و با تمرکز بر کارکرد انتقال پیام که مهم‌ترین ویژگی و وجه امتیاز پیام‌رسان‌های اجتماعی از سایر سامانه‌های کاربرمحور است، تغییر یابد:

سامانه‌های کاربرمحور فراهم‌کننده بستر تعاملات اجتماعی برای برقراری ارتباطات

میان فردی و گروهی از طریق تبادل انواع محتواهای یک یا چند رسانه‌ای

ب) پیام‌رسان داخلی: پیام‌رسانی که بیش از ۵۰ درصد سهام آن متعلق به شخص ایرانی بوده و میزبانی آن صرفاً در داخل کشور انجام شده و فعالیت آن در چارچوب قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران است.

▪ نظر کارشناسی:

در تعریف ارائه شده برای پیام‌رسان داخلی، وضعیت تابعیت شخص ایرانی مشخص نشده است، در واقع مطابق این تعریف، اجازه تأسیس پیام‌رسان داخلی توسط ایرانیان دوتابعیتی وجود دارد. با توجه به اینکه یکی از چالش‌های اساسی کشور مسئله دوتابعیتی‌هاست به‌نظر می‌رسد جهت صیانت از داده‌ها و تحقق اهداف طرح این مورد باید صرفاً به افراد ایرانی که فقط دارای تابعیت ایرانی هستند داده شود. بنابراین پیشنهاد می‌شود عبارت «تنها دارای تابعیت ایرانی» جایگزین عبارت «شخص ایرانی» شود. تأکید بر اینکه میزبانی پیام‌رسان داخلی صرفاً در داخل کشور انجام شود می‌تواند مانعی برای فعالیت پیام‌رسان‌های داخلی در خارج از کشور شود. توضیح اینکه محل جغرافیایی استقرار میزبانی پیام‌رسان لزوماً تضمین‌کننده حفاظت و صیانت از داده‌ها و حکمرانی جمهوری اسلامی ایران در پیام‌رسان نیست، بلکه مدیریت ایرانی و حاکمیت قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران تضمین‌کننده اهداف مد نظر طرح است. از همین‌رو پیشنهاد مشخص حذف عبارت «و میزبانی آن صرفاً در داخل کشور انجام شده است» می‌باشد. مضافاً اینکه هر چند مطابق مصوبه شورای عالی فضای مجازی مقرر در «سیاست‌ها و اقدامات ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی» امکان سرمایه‌گذاری خارجی تا سقف ۴۹ درصد سهام پیام‌رسان داخلی وجود دارد، ولی به جهت ملاحظات امنیتی و حساسیت موضوع و همچنین مبهم بودن سرنوشت نحوه اداره و مالکیت پیام‌رسان داخلی، ضروری است تمام سرمایه پیام‌رسان داخلی متعلق به شخصی باشد که تنها دارای تابعیت ایرانی است.

۲-۳. شرایط و ضوابط فعالیت

ماده (۲) - عرضه و ارائه خدمات پیام‌رسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی در کشور مستلزم ثبت در پنجره واحد و رعایت قوانین کشور است. فعالیت پیام‌رسان‌های خارجی و داخلی اثرگذار مشروط به تأیید هیئت ساماندهی و نظارت خواهد بود. در غیر این صورت فعالیت آنها در کشور غیرقانونی است. وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است نسبت به مسدودسازی دسترسی به آنها اقدام نماید. تعیین مصادیق پیام‌رسان‌های اثرگذار با هیئت ساماندهی و نظارت است.

تبصره «۱» - تمام پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی فعال موظفند حداکثر تا دو ماه پس از تصویب این قانون شرایط خود را با آن تطبیق دهند.

تبصره «۲» - تأیید فعالیت پیام‌رسان‌های خارجی صرفاً بعد از راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات و پروژه‌های اقماری آن و تأیید شورای عالی فضای مجازی مبنی بر راه‌اندازی آن می‌باشد.

تبصره «۳» - تأیید فعالیت پیام‌رسان‌های خارجی اثرگذار در کشور مستلزم تعیین شرکتی ایرانی به‌عنوان نماینده قانونی و پذیرش تعهدات لازم حسب آیین‌نامه‌ای تنظیمی است که ۳ ماه پس از تصویب این قانون به تصویب هیئت ساماندهی و نظارت خواهد رسید.

تبصره «۴» - پیام‌رسان‌های اجتماعی اختصاصی که توسط نهادها و مؤسسات دولتی و عمومی که به‌منظور بهره‌برداری درون تشکیلاتی ایجاد و مدیریت می‌شود در صورت رعایت محدودیت سازمانی و تنظیم و ارائه ضوابط درج، ثبت و نگهداری داده‌های (خصوصی و تشکیلاتی) از این قانون مستثنا خواهند بود.

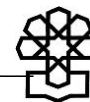
تبصره «۵» - به‌منظور حفظ پایداری زیرساخت‌ها و سامانه‌ها، پیام‌رسان‌های مؤثر متناسب با سطح اهمیت آنها مکلف به رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل سایبری (پدافند سایبری) هستند. اصول و ضوابط مربوطه توسط سازمان پدافند غیرعامل اعلام و توسط هیئت ساماندهی و نظارت جهت اجرا ابلاغ خواهد شد.

تبصره «۶» - کلیه پیام‌رسان‌های اجتماعی داخلی و همچنین نمایندگی پیام‌رسان‌های خارجی اثرگذار (حسب توافقات انجام شده در مذاکرات رسمی) ملزم به رعایت مصوبات کارگروه تعیین مصادیق مجرمانه و موارد ابلاغی دبیرخانه کارگروه در راستای پالایش مصادیق مجرمانه می‌باشند.

تبصره «۷» - کلیه پیام‌رسان‌های اجتماعی موضوع این قانون، مشمول تکالیف و مسئولیت‌های ناظر بر فعالیت ارائه‌دهندگان خدمات دسترسی و میزبانی مندرج در فصل جرائم رایانه‌ای قانون مجازات اسلامی و بخش دهم قانون آیین دادرسی کیفری می‌باشند.

▪ نظر کارشناسی:

تبصره «۲» - شبکه ملی اطلاعات چند فاز دارد و ممکن است اجرای تمام فازهای آن مدت زمان زیادی به طول انجامد. معطل نگه داشتن مردم در راستای بهره‌گیری از پیام‌رسان‌های خارجی به زمانی نامعلوم واقع‌بینانه نیست. چه آنکه احتمال بهره‌گیری از فیلترشکن در این میان افزایش می‌یابد و اینکه نمی‌توان به صورت ضربتی انتظار داشت از تاریخ مشخصی به بعد، استفاده از پیام‌رسان‌های خارجی از دستور کار مردم خارج شود. از همین رو ضروری است قانون با نگاه به واقعیت‌های موجود و امکانات عملی تدوین شود. همچنین امکان اتخاذ رویکردی حداکثری که در پی آن بخشی از پیام‌رسان‌ها را تا مدت نامعلومی از دسترس خارج کند، وجود ندارد. لذا مقتضی است با توجه به شرایط موجود،

سیاستگذاری به نحوی انجام شود که به تدریج پیام‌رسان داخلی جایگزین پیام‌رسان خارجی شود. از این رو پیشنهاد می‌شود عبارت زیر جایگزین تبصره «۲» ماده (۲) طرح شود:

«دسترسی به پیام‌رسان‌های خارجی باید منحصراً از طریق شبکه ملی اطلاعات باشد»

تبصره «۵» - در این ماده مشخص نشده که تعیین میزان اهمیت پیام‌رسان‌ها برعهده چه نهادی است تا میزان انجام اقدامات پدافندی از پیام‌رسان‌ها مورد مطالبه قرار گیرد از این رو پیشنهاد می‌شود عبارت «پیام‌رسان اثرگذار» جایگزین عبارت «پیام‌رسان متناسب با سطح اهمیت آنها» شود. همچنین در این تبصره مشخص نشده که چه نهادی وظیفه نظارت بر اجرای بر این ضوابط را دارد. بنابراین پیشنهاد می‌شود عبارت زیر به انتهای تبصره «۵» اضافه شود:

نظارت بر اجرای این ضوابط توسط پیام‌رسان‌ها برعهده هیئت ساماندهی و نظارت می‌باشد.

تبصره «۶» - در این تبصره مشخص نیست عبارت داخل پرانتز به چه چیزی ارجاع می‌شود و مذاکرات رسمی با چه نهادی مد نظر بوده است. از این رو پیشنهاد مشخص حذف عبارت داخل پرانتز می‌باشد.

تبصره پیشنهادی:

در متن طرح درخصوص ایجاد و یا اداره کانال‌ها و گروه‌های مؤثر پیشنهاد مشخصی وجود ندارد از سویی با توجه به اهمیت کانال‌ها و گروه‌های با بیش از ۵ هزار عضو ضروری است، فعالیت آنها منوط بر ثبت شود. از این رو متن زیر به عنوان تبصره «۸» ماده (۲) پیشنهاد می‌گردد.

«تبصره «۸» - ایجاد و یا اداره کانال و گروه‌های با بیش از پنج هزار عضو در پیام‌رسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی منوط به ثبت در سامانه‌ای است که به این منظور توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی راه‌اندازی می‌شود. در غیر این صورت مسدود خواهد شد.

ماده (۳) - هیئت ساماندهی و نظارت با هدف اعمال حاکمیت جمهوری اسلامی ایران با ترکیب ذیل تشکیل می‌شود:

۱. رئیس مرکز ملی فضای مجازی (به‌عنوان رئیس هیئت)،

۲. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات،

۳. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی،

۴. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزارت اطلاعات،

۵. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار دادستانی کل کشور،

۶. یک نماینده از کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی،

۷. صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران،

۸. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی،

۹. سازمان تبلیغات اسلامی،

۱۰. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی،

۱۱. سازمان پدافند غیرعامل،

۱۲. یک نماینده از مدیران پیام‌رسان‌های داخلی،

۱۳. نماینده حوزه علمیه.

تبصره «۱» - هیئت ساماندهی و نظارت موظف به نظارت بر پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی و تصمیم‌گیری درباره ادامه فعالیت آنها براساس مصوبات شورای عالی فضای مجازی است و ضمن رسیدگی به تخلفات، در صورت اطلاع از وقوع جرم، موارد را به قوه قضائیه جهت اقدام مقتضی ارجاع خواهد داد.

تبصره «۲» - دبیرخانه هیئت نظارت در محل مرکز ملی مستقر خواهد شد و مسئولیت برگزاری جلسات، ابلاغ و پیگیری مصوبات و نظارت بر حسن اجرای آن را برعهده خواهد داشت.

تبصره «۳» - هیئت ساماندهی و نظارت موظف است پیام‌رسان اثرگذار را براساس معیارهایی از قبیل زیر تعیین کند: تعداد کاربران ثبت‌نامی، تعداد کاربران فعال ماهیانه، هفتگی، روزانه، میزان رشد عضویت کاربران در پیام‌رسان، پراکندگی کشوری، نوع خدمت و حجم ترافیک ایجاد شده،

تبصره «۴» - هیئت ساماندهی و نظارت موظف است جهت بررسی صلاحیت متقاضی از مراجع ذی‌صلاح استعلام نماید. مراجع مذکور موظفند حداکثر تا یک ماه نظر خود را به هیئت نظارت اعلام نمایند. در مواردی که مرجع ذی‌ربط نیازمند بررسی بیشتر باشد، زمان تا سه ماه قابل تمدید است.

تبصره «۵» - تصمیمات هیئت ساماندهی و نظارت قطعی است. این امر مانع اقامه دعوی افراد ذی‌نفع در مراجع ذی‌صلاح قضایی نخواهد بود.

تبصره «۶» - هیئت ساماندهی و نظارت مکلف است شرایط و تعهدات متقاضیان ایجاد و فعالیت پیام‌رسان‌های اثرگذار و همچنین تکالیف دستگاه‌های ذی‌ربط در حوزه حمایت و نظارت بر محتوا و خدمات را تصویب و برای تطبیق با سیاست‌های مصوب شورای عالی فضای مجازی به مرکز ملی ارسال کند.

تبصره «۷» - بهره‌برداری از سامانه‌های نرم‌افزاری خارجی برای ایجاد و توسعه توانمندی‌ها و خدمات پیام‌رسان داخلی در صورتی امکانپذیر است که به تشخیص هیئت ساماندهی و نظارت با اعمال حاکمیت جمهوری اسلامی ایران و امنیت ملی منافات نداشته باشد.

تبصره «۸» - هیئت ساماندهی و نظارت موظف است از هر شکل و نوع انحصار پیام‌رسان داخلی و خارجی در کشور جلوگیری نماید.

تبصره «۹» - صدور مجوز واردات و فعال‌سازی تلفن همراه با تشخیص هیئت ساماندهی و نظارت، منوط به پیش‌نصب پیام‌رسان‌های موثر داخلی است.

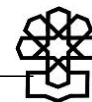
▪ نظر کارشناسی:

در اینکه برای تمشیت امور پیام‌رسان‌های اجتماعی وجود یک نهاد تنظیم‌گر با صلاحیت‌های مشخص و ترکیبی از اعضای مناسب که از قدرت اجرایی بالا برخوردار باشند، ضروری است، تردیدی در میان کارشناسان وجود ندارد. همچنین درباره نقش‌ها و مسئولیت‌های نهاد تنظیم‌گر در موارد زیر نیز اتفاق نظر وجود دارد؛

۱. ثبت و صدور تأییدیه یا مجوز فعالیت پیام‌رسان‌ها

۲. پایش و نظارت بر عملکرد پیام‌رسان‌ها

۳. شناسایی تخلفات و تعیین جریمه‌های نقدی و غیرنقدی

۴. ارجاع جرم به محاکم ذی صلاح

۵. اداره و نظارت بر صندوق حمایت از پیام‌رسان‌ها

۶. گزارش وضعیت فعالیت پیام‌رسان‌ها به شورای عالی فضای مجازی

۷. حمایت از کسب‌وکارهای این حوزه

۸. حمایت از محتوای بومی مبتنی بر فرهنگ ایرانی- اسلامی

در کل درخصوص چگونگی انجام این وظایف و مسئولیت‌ها دو ایده اصلی مطرح است؛ ایده اول اینکه نقش‌هایی که قرار است نهاد تنظیم‌گر انجام دهد، بدون تأسیس نهاد جدید به نهادهای موجود واسپاری گردد. مهم‌ترین ایراد ایده مذکور آن است که در صورت اجرای آن امور مرتبط با پیام‌رسان‌ها که چه بسا فوریت نیز داشته باشند در مراجعات به دستگاه‌های متعدد به درستی درک نشود و موجب سردرگمی فعالان این حوزه گردد.

ایده دیگر اینکه نهادی مستقل جدیدی ایجاد شود، درخصوص نحوه ایجاد نهاد جدید به دو شیوه می‌توان عمل کرد: شیوه نخست اینکه از همان ترکیب شوراها یا کمیته‌های موجود مانند شورای عالی فضای مجازی یا کمیته تعیین مصادیق مجرمانه در ترکیب جدید استفاده شود. این روش به دلیل اینکه صرفاً بازتولید و تکرار نهادهای موجود است قابل پذیرش نیست زیرا اگر ترکیبات موجود توان حل مشکل پیش‌روی پیام‌رسان‌ها را داشت تاکنون مسائل را حل نموده بود و اساساً نیازی به نهاد جدید احساس نمی‌شد.

روش دوم، ایجاد نهاد مستقل جدید متشکل از اعضای است که با توجه به نقش‌هایی که نهادهای تنظیم‌گر موجود به‌عهده دارند، انتخاب شده‌اند. با توجه به اینکه نهاد تنظیم‌گر در این حوزه مسئولیت‌های ۹ گانه فوق را برعهده دارند لذا ترکیب زیر برای آن پیشنهاد می‌شود.

ماده - هیئت ساماندهی و نظارت با استفاده از ظرفیت دستگاه‌های تخصصی، مسئولیت اجرای وظایف زیر را برعهده دارد:

۱. ثبت و صدور تأییدیه و یا مجوز فعالیت پیام‌رسان‌ها

۲. پایش و نظارت بر عملکرد پیام‌رسان‌ها

۳. شناسایی تخلفات و تعیین جریمه‌های نقدی و غیرنقدی

۴. ارجاع جرم به محاکم ذی صلاح

۵. اداره و نظارت بر صندوق حمایت از پیام‌رسان‌ها

۶. گزارش وضعیت فعالیت پیام‌رسان‌ها به شورای عالی فضای مجازی

۷. حمایت از کسب‌وکارهای این حوزه

۸. حمایت از محتوای بومی مبتنی بر فرهنگ ایرانی - اسلامی

و ترکیب اعضای این هیئت عبارتند از:

۱. رئیس مرکز ملی فضای مجازی
۲. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات
۳. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی
۴. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزیر اطلاعات
۵. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزارت صنعت، معدن و تجارت
۶. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار سازمان اطلاعات سپاه
۷. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار دادستانی کل کشور
۸. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار سازمان صدا و سیما
۹. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار سازمان پدافند غیرعامل
۱۰. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار نیروی انتظامی
۱۱. رئیس سازمان تبلیغات اسلامی و یا نماینده تام‌الاختیار آن

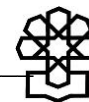
علاوه بر این پیشنهاد می‌شود تبصره‌های زیر به تبصره‌های ماده (۳) اضافه شود.

تبصره - جلسات با حضور حداقل ۶ نفر از اعضا رسمیت دارد و تصمیمات با موافقت اکثریت اعضای حاضر در جلسه اتخاذ می‌شود. نحوه انتخاب و انتصاب دبیر هیئت ساماندهی و نظارت و ضوابط و سایر امور و ضوابط تشکیل و اداره جلسات در نخستین جلسه آن هیئت به تصویب خواهد رسید.

همچنین با توجه به اینکه در خصوص نحوه تأمین مالی هیئت و بروز تداخل و تعارض با سایر نهادهای تنظیم‌گر ضوابط مشخصی در این طرح پیش‌بینی نشده است، پیشنهاد می‌شود تبصره‌های زیر به این ماده الحاق شود.

تبصره - اعتبارات مورد نیاز هیئت ساماندهی و نظارت از محل ردیف بودجه مرکز ملی فضای مجازی مطابق قوانین بودجه سنواتی تأمین می‌شود. پرداخت هرگونه وجهی از محل صندوق حمایت از محتوا و پیام‌رسان‌های داخلی برای دبیرخانه به هر شکل و به هر نحو ممنوع است و در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال دولتی است.

تبصره - در موارد تداخل و تعارض بین هیئت ساماندهی و نظارت با دیگر نهادهای تنظیم‌گر

نظر هیئت ساماندهی و نظارت با رعایت قوانین و مقررات، صائب است.

همچنین تبصره زیر به منظور ایجاد هماهنگی با این طرح با سایر قوانین و مقررات کشور پیشنهاد می‌گردد.

تبصره- چنانچه پیام‌رسان خدمتی ارائه نماید که به موجب ضوابط و مقررات جاری کشور مستلزم اخذ مجوز از دستگاه و یا نهاد خاص باشد، صدور مجوز از سوی هیئت ساماندهی و نظارت منوط به اخذ مجوز از آن دستگاه و یا نهاد خاص می‌باشد.

تبصره- هیئت ساماندهی و نظارت موظف است، دستورالعمل حمایت از تولید محتوای ایرانی - اسلامی در پیام‌رسان‌های داخلی را تهیه و براساس منابع مالی صندوق حمایت از محتوا و پیام‌رسان‌های داخلی حمایت‌های لازم از این تکلیف را به عمل آورد.

۳-۳. صیانت از حریم داده‌ها

ماده (۴) - مرزبانی دیجیتال و دفاع سایبری از کشور به منظور صیانت از حقوق کاربران و جلوگیری از بهره‌برداری غیرمجاز از داده‌های مجازی در درگاه‌های ورود و خروج پهنای باند کشور، با محوریت ستاد کل نیروهای مسلح، توسط مراجع ذی‌ربط انجام خواهد شد. حدود و ثغور وظایف با پیشنهاد ستاد کل نیروهای مسلح به تصویب مقام معظم رهبری خواهد رسید.

▪ نظر کارشناسی:

از یک سو تکالیف و اختیارات دستگاه‌ها و نهادهای متولی مرزبانی دیجیتال و دفاع سایبری در هیچ‌یک از مصوبات نهادهای سیاستگذار مرتبط با این حوزه انجام نشده است و از آنجایی که این موضوع به استراتژی کلان نظام در حوزه فضای مجازی مرتبط است و بیانگر رویکردهای اساسی نظام به فضای مجازی است، تعیین آن در قالب یک ماده در قانون عادی محل تأمل است. همچنین از آنجایی که بر روی مفهوم «مرزبانی دیجیتال» و «دفاع سایبری» نیز اتفاق نظر وجود نداشته و در مواردی مرز سایبری یا دیجیتال معنایی فراتر از «درگاه‌های ورود و خروج پهنای باند کشور» پیدا می‌کند نمی‌توان در قالب یک ماده درباره آن حکم صادر کرد.

هرگونه صدور حکم در این باره مستلزم تعریف دقیق مفاهیم مزبور است که در این طرح مشاهده نمی‌شود. همچنین صرف بیان عبارت «با محوریت ستادکل نیروهای مسلح توسط مراجع ذی‌ربط» در متن این ماده نمی‌تواند رافع این اشکالات باشد، به خصوص آنکه مقام معظم رهبری پیش از این برای حل همین مشکلات شورای عالی فضای مجازی را تأسیس نموده‌اند.

علاوه بر این با توجه به اینکه تصمیم‌گیری در خصوص این موضوع به صورت مستقیمی بر دامنه اختیارات دستگاه‌های مختلف تأثیر می‌گذارد. طرح این بحث بدون فراهم شدن زمینه‌های رویکردی و

سیاستی موجب ایجاد تنش میان دستگاه‌های اجرایی کشور خواهد شد. بنابراین ضروری است درخصوص این موضوع در سطحی تصمیم‌گیری شود که همه ملاحظات فوق را در نظر داشته باشند. با توجه به مراتب فوق‌الذکر متن زیر به عنوان جایگزین ماده (۴) پیشنهاد می‌شود:

به منظور صیانت از حقوق کاربران و جلوگیری از تبادل غیرقانونی داده‌های مجازی در درگاه‌های ورود و خروج پهنای باند کشور، نظام مرزبانی دیجیتال، حدود و ثغور وظایف و اختیارات دستگاه‌ها در مرزبانی دیجیتال با پیشنهاد دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی، حداکثر سه ماه پس از تصویب این قانون به تصویب شورای عالی امنیت ملی خواهد رسید.

ماده (۵) - پیام‌رسان‌های اجتماعی مکلف به حفاظت از داده‌ها و حساب کاربران هستند و حق حذف حساب کاربری و مطالب فاقد محتوای مجرمانه و غیرمجاز را ندارند.

تبصره «۱» - مدیران پیام‌رسان‌های اجتماعی و ارائه‌دهندگان خدمات دسترسی و میزبانی، حسب مورد مکلف به صیانت از داده‌های خصوصی اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی هستند. این موضوع رافع مسئولیت قانونی سایر اشخاص نیست.

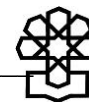
تبصره «۲» - استفاده دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۲۹) قانون برنامه ششم از پیام‌رسان‌های اجتماعی خارجی برای مکاتبات و ارائه خدمات اداری و اطلاع‌رسانی و تبلیغات داخل کشور ممنوع است.

تبصره «۳» - هرگونه درج و انتشار اسناد و داده‌های دارای سطوح محرمانگی در پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی ممنوع است.

تبصره «۴» - نحوه تعیین و تشخیص محرمانگی داده‌ها حداکثر سه ماه پس از تصویب این قانون، توسط وزارت اطلاعات با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح تهیه و تنظیم شود.

▪ نظر کارشناسی:

این ماده از جهت ایجاد زمینه اعتماد مردم به پیام‌رسان‌های داخلی بسیار اهمیت دارد و باید به‌گونه‌ای تنظیم شود که به مردم درخصوص صیانت از اطلاعات محرمانه آنها در پیام‌رسان‌های داخلی ضمانت کافی داده شود. با این حال در طرح ارائه شده مشخص نشده است که پیام‌رسان‌ها تا چه حد موظف به حراست از داده‌های شخصی افراد حتی در مقابل درخواست نهادهای انتظامی و امنیتی هستند مگر به موجب حکم قضایی؛ همچنین تکلیف استفاده‌ی نهادهایی چون شورای نگهبان - ولو با واسطه - از داده‌های شخصی افراد در تأیید صلاحیت‌های انتخاباتی مشخص نشده است. آیا شورای نگهبان قانون اساسی یا نهادهای معین آن در احراز صلاحیت کاندیدها - مانند وزارت اطلاعات، سازمان اطلاعات سپاه و نظیر آن - حق دارند یکی از مراجع کسب اطلاعات خود درباره اشخاص را محتوای خصوصی ارتباطات آنها در پیام‌رسان‌ها قرار دهند؟ این طرح در صورتی نوآورانه و مفید است که بتواند پاسخگوی این سؤال بوده و تکلیف قانونی را در این خصوص مشخص کند در غیر این صورت نسبت به یکی از

مهم‌ترین مسائل حوزه پیام‌رسان‌ها تغافل کرده و عدم پاسخگویی به مسئله عدم اقبال عمومی - مردم و مسئولان - را نسبت به استفاده از پیام‌رسان‌ها موجب خواهد شد. چه آنکه مطلبی را که مفاد این ماده بیان می‌کند، تقریباً بدیهی به نظر می‌رسد و اگر این قانون تصویب نشود، قضات می‌توانند از روح حاکم بر سایر قوانین نیز حکمی متناسب با مفاد تبصره صادر کنند.

اگرچه ماده (۵) در خصوص وظایف و تکالیف پیام‌رسان‌ها، احکامی را در نظر گرفته است با این حال موارد متعدد دیگری از نظر نظام مسئولیت در پیام‌رسان وجود دارد. که طرح به آنها بی‌توجه بوده است. از آن جمله عبارتند از: مسئولیت تولیدکننده محتوا، انتشاردهنده محتوا، مدیران کانال‌ها و گروه‌های فعال در پیام‌رسان‌ها و مدیران پیام‌رسان‌ها و مقامات و ضابطان قضایی، از این رو پیشنهاد می‌شود ماده (۵) به همراه مواد الحاقی دیگر در غالب یک فصل مجزا با عنوان «مسئولیت در پیام‌رسان‌های اجتماعی» به شکل زیر ارائه شود:

فصل سوم - مسئولیت در پیام‌رسان‌های اجتماعی

ماده (۶) - پیام‌رسان‌ها و اشخاص حقیقی و حقوقی ذی‌ربط در محیط پیام‌رسان‌های اجتماعی نسبت به کاربران و در قبال نظم و امنیت عمومی در موارد ذیل مسئول هستند:

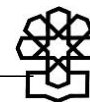
۱. مدیران پیام‌رسان‌های اجتماعی و ارائه‌دهندگان خدمات دسترسی و میزبانی، حسب مورد مکلف به صیانت از داده‌های خصوصی اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی بوده و رأساً به تشخیص خود حق حذف حساب کاربری و مطالب فاقد محتوای مجرمانه و غیرمجاز را ندارند. این موضوع رافع مسئولیت قانونی سایر اشخاص نیست.

۲. هرگونه درج و انتشار اسناد و داده‌های دارای سطوح طبقه‌بندی و محرمانگی در پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی ممنوع است.

۳. کنترل، تفتیش و دسترسی به محتویات پیام‌رسان‌ها در مواردی که ورود افراد به آن مستلزم اجازه اداره‌کننده آن بوده و محتویات آن فقط در دسترس اعضا می‌باشد به‌جز موارد زیر ممنوع است:

۱. جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی،
۲. تهدید به قتل و ضرب و جرح،
۳. تجاوز به عنف و یا اکراه و یا به‌طور سازمان‌یافته،
۴. محاربه، افساد فی‌الارض و در حکم آن،
۵. ساخت، تولید، واردکردن و توزیع و ترویج مواد مخدر و روان‌گردان،

۶. کلاهبرداری و اخاذی،
۷. شروع به جرائم فوق یا معاونت در آنها.
۴. ضابطان قضایی تنها در صورت وجود شاکی خصوصی و یا حکم قضایی می‌توانند اطلاعات لازم در خصوص مصادیق بند «۳» این ماده را از پیام‌رسان‌ها دریافت نمایند.
- تبصره - تعقیب و تحقیق در خصوص تجاوز به عنف و یا اکراه و یا به‌طور سازمان‌یافته صرفاً توسط مقام قضایی انجام می‌شود.
۵. صدور هرگونه حکم قضایی برای دسترسی به هرگونه اطلاعاتی خارج از مصادیق مندرج در بند «۳» این ماده و یا استناد مقام قضایی به اطلاعات مزبور ممنوع بوده و مرتکب به مجازات انتظامی درجه ۴ محکوم می‌گردد.
۶. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند حقوق و مسئولیت‌های کاربران را پیش از نصب و راه‌اندازی و حین بهره‌برداری، اطلاع‌رسانی کرده و آموزش‌های مورد نیاز را به آنها ارائه دهند.
۷. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند امکان تنظیم سهل‌الوصول حریم خصوصی برای کاربران فراهم کنند.
۸. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند اطلاع‌رسانی و اخذ اجازه از کاربران برای هرگونه دسترسی و بهره‌برداری از دستگاه‌ها، ارتباطات و اطلاعات کاربران را به‌عمل آورند.
۹. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند هرگونه تبلیغات را با اطلاع و اجازه کاربر برای وی ارسال نماید و امکان ممانعت از دریافت را نیز فراهم سازند.
۱۰. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند در صورت وصول گزارش از مراجع ذی‌ربط در خصوص نقض مالکیت معنوی و اخلاق عمومی، اهانت به مقدسات، جرائم و فعالیت‌های سازمان‌یافته ضدامنیتی و نیز انتشار اسناد محرمانه از تداوم انتشار محتوا در بستر پیام‌رسان ممانعت به‌عمل آورده و این نوع فعالیت را موقتاً تا صدور رأی قضایی متوقف و محتوا را از دسترس خارج سازند.
۱۱. در پیام‌رسان‌های اجتماعی هرگونه ارائه خدمت به افراد کمتر از ۱۸ سال باید با اجازه ولی قانونی آنها باشد.
۱۲. پیام‌رسان‌های اجتماعی داخلی موظفند از انتقال داده‌ها و تحلیل آن به خارج از قلمرو حاکمیت جمهوری اسلامی اجتناب ورزند.

۱۳. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند الزامات مربوط به احراز هویت اشخاص، اماکن، اشیاء، اطلاعات، ارتباطات، دستگاه‌ها و دیگر موجودیت‌های تحت پیام‌رسان را حسب مقررات فراهم سازند.

۱۴. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند اقدامات لازم برای حذف هرگونه محتوای مجرمانه، فعالیت غیرقانونی و قطع ارتباط و دسترسی اشخاص حسب اعلام مراجع ذیصلاح قانونی را به عمل آورند.

۱۵. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند تمهیدات لازم برای شناسایی و گزارش‌دهی موارد غیرقانونی به مراجع ذیصلاح را فراهم سازند.

۱۶. کلیه فعالیت‌های رسانه‌ای، تبلیغاتی، مالی، تجاری، ارتباطی و مانند اینها که بر بستر پیام‌رسان‌ها انجام می‌شود، مشمول قوانین موضوعه خاص آن فعالیت‌ها از قبیل قانون تجارت الکترونیک می‌باشد و اشخاص انجام دهنده فعالیت در قبال آنها مسئول هستند.

درخصوص تبصره «۴» ماده (۵) طرح، موارد زیر شایان توجه است:

در حال حاضر نحوه تعیین و تشخیص محرمانگی داده‌ها مطابق قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۲۹ و آیین‌نامه طرز نگهداری اسناد سری و محرمانه دولتی و طبقه‌بندی و نحوه مشخص کردن نوع اسناد و اطلاعات مصوب ۱۳۵۴/۱۰/۱ با اصلاحات بعدی می‌باشد. بدیهی است این امکان وجود دارد که قوانین و مقررات فوق برخی ابعاد موضوع داده‌ها را در بر نگیرد و لذا در زمینه انتشار و افشای داده‌ها خلأ قانونی وجود داشته باشد؛ لکن رفع خلأهای قانونی نیازمند اصلاح قوانین و یا قانونگذاری جدید است. نه اینکه موضوع به وزارت اطلاعات سپرده شود تا با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح تهیه و تنظیم صورت گیرد. همچنین داده‌هایی که در پیام‌رسان‌ها تولید شده و در گردش است، تنها بخشی از داده‌های کشور به‌شمار می‌رود؛ حجم زیادی از داده‌ها خارج از محیط پیام‌رسان‌های تولید، ذخیره‌سازی و متبادل می‌شود. در این صورت ضوابطی که به‌ترتیب مندرج در تبصره «۴» ماده (۵) این قانون ایجاد می‌شود یا شامل حال همه داده‌ها خواهد شد که ایراد عدم صلاحیت دستگاه‌های مذکور در این تبصره، بر آن وارد می‌شود؛ و یا فقط شامل داده‌های تولید شده و تبادل یافته در پیام‌رسان‌ها بوده که در این صورت نیز سبب ایجاد قوانین متعدد بر محیط داده‌های کشور شده و نوعی عدم هماهنگی به‌وجود می‌آید. از این‌رو پیشنهاد می‌شود این ماده از طرح حذف شود.

ماده (۶) - مسئولیت حقوقی و صیانت از اشخاص زیر ۱۸ سال در ایجاد دسترسی، استفاده و در اختیار قرار دادن پیام‌رسان اجتماعی و خدمات ارائه شده در آن، برعهده والدین یا قیم قانونی ایشان است.

▪ نظر کارشناسی:

با توجه به اینکه در عمل، این امکان وجود دارد که اشخاص زیر ۱۸ سال به دور از مدیریت والدین، به پیام‌رسان‌های اجتماعی دسترسی پیدا کنند، این مصوبه تنها نتیجه‌ای که در برخواهد داشت، خلع ید حقوقی والدین بوده و اینکه اگر آسیبی به کودکان رسد، والدین نتوانند از فرد خاصی شکایت کنند. در این صورت اگر یک پیام‌رسان بدون احراز سن یک نوجوان، به او حساب کاربری اعطا کند، والدین حق شکایت از آن را ندارند. اگرچه این ماده صرفاً دسترسی را مورد تقنین قرار می‌دهد، اما دسترسی به تنهایی موجب آسیب دیدن کودکان و نوجوانان نمی‌شود، بلکه محتوای ارائه شده در پیام‌رسان است که می‌تواند آسیب‌زا باشد و این دسترسی صرفاً ابزار انتقال محتوا را فراهم آورده است. لذا تقنین در خصوص دسترسی، به تنهایی موضوع آسیب‌پذیری نوجوانان را حل نمی‌کند و برای تولید و ارائه محتوای نامناسب در دسترس نوجوان نیز باید تقنین صورت گیرد.

آنچه در تبصره این ماده نیز لحاظ شده، مشکل فوق را حل نمی‌کند. در این تبصره آمده است:

«تبصره - پیام‌رسان‌ها موظفند در صورت راه‌اندازی نسخه ویژه کودکان و نوجوانان، در چارچوب سند صیانت از کودک و نوجوان در فضای مجازی، قابلیت نظارت والدین و امکان رده‌بندی و پالایش محتوا متناسب با کودک و نوجوان را فراهم آورند. سند فوق توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تهیه و بعد از تصویب در هیئت ساماندهی و نظارت جهت اجرا به وزارت ارتباطات ابلاغ خواهد شد».

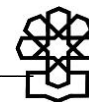
این تبصره وظایف پیام‌رسان‌ها در خصوص کودکان و نوجوانان را مشروط به راه‌اندازی نسخه ویژه آنان می‌کند و گویا در صورتی که این نسخه طراحی نشود، مسئولیتی در خصوص محتوای قابل دریافت توسط نوجوانان متوجه هیچ شخص حقوقی یا حقیقی نیست. موضوع محتوای در دسترس افراد زیر ۱۸ سال یکی از مواردی است که در خصوص آن خلأ قانونی وجود دارد. لذا پیشنهاد می‌شود این ماده از طرح حذف شود.

ماده (۷) - وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است اقدامات لازم جهت احراز هویت کاربران در فضای مجازی کشور را به عمل آورد. چگونگی احراز هویت در فضای مجازی براساس آیین‌نامه‌ای خواهد بود که حداکثر ۳ ماه پس از تصویب این قانون به پیشنهاد وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات به تصویب هیئت ساماندهی و نظارت خواهد رسید. کلیه دستگاه‌ها موظف به همکاری می‌باشند.

▪ نظر کارشناسی:

در خصوص موضوع احراز هویت کاربران در فضای مجازی توجه به نکات زیر حائز اهمیت است:

۱. مکلف کردن وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات به تهیه پیش‌نویس آیین‌نامه چگونگی احراز هویت در فضای مجازی مصداق بارز عدم رعایت «اصل تعارض منافع» است؛ چراکه از یکسو وزارت

ارتباطات و فناوری اطلاعات مجری بسیاری از احکام مرتبط خواهد شد و بنابراین ممکن است با نگاهی سهل‌انگارانه نسبت به وظایف خود آیین‌نامه را تدوین کند؛ از سوی دیگر نیز ممکن است منافع سازمانی خود را به منافع ملی ترجیح دهد.

از این رو پیشنهاد می‌شود مفاد این ماده به شرح زیر اصلاح شود:

هیئت ساماندهی و نظارت موظف است دستورالعمل لازم برای احراز هویت کاربران در فضای مجازی را براساس سیاست‌های مصوب شورای عالی فضای مجازی به تصویب رساند.

۳-۴. حمایت‌ها

ماده (۸) - نسبتی از درآمد حاصل از فروش پهنای باند و ترافیک ایجادشده توسط پیام‌رسان‌های داخلی که توسط ارائه‌کنندگان خدمات دسترسی به کاربران نهایی به فروش می‌رسد، باید به پیام‌رسان ایجادکننده این ترافیک پرداخت گردد. میزان این نسبت و نحوه پرداخت آن براساس آیین‌نامه‌ای خواهد بود که سه ماه پس از تصویب این قانون، به پیشنهاد وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با همکاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تهیه شده و به تأیید هیئت ساماندهی و نظارت خواهد رسید.

تبصره - بخشی از وجوهی که پیام‌رسان‌ها از محل فوق دریافت می‌کنند باید طبق آیین‌نامه اجرایی مذکور به تولیدکنندگان محتوا پرداخت شود.

▪ نظر کارشناسی:

این الگو محل اشکال است. چراکه الزام اپراتور به پرداخت میزانی از درآمدهای حاصل از فروش پهنای باند که توسط پیام‌رسان داخلی مصرف شده است باعث خواهد شد اپراتورها برای کسب سود بیشتر تمایل بیشتری به ارائه پهنای باند بیشتر به پیام‌رسان خارجی داشته باشند زیرا در قبال مصرف پهنای باند خارجی تعهد مالی ندارند. بدین سبب با توجه به اینکه منطق اپراتورها بر مبنای سودآوری استوار است این شکل از حمایت نتیجه معکوس به همراه خواهد داشت. در مجموع پیشنهاد مشخص حذف ماده (۸) است.

ماده (۹) - صندوق حمایت از محتوا و پیام‌رسان‌های داخلی فضای مجازی با هدف تأمین بخشی از هزینه‌های توسعه خدمات بومی در فضای مجازی و تقویت محتوای فاخر ایرانی - اسلامی ذیل هیئت نظارت تشکیل می‌گردد.

تبصره - هیئت ساماندهی و نظارت موظف است ضمن انتشار عمومی آیین‌نامه حمایت، هرگونه حمایت از پیام‌رسان‌ها را همراه با مصادیق و نوع حمایت‌ها، همچنین دلایل مربوط به آن به اطلاع عموم برساند.

▪ نظر کارشناسی:

از آنجاکه محل تأمین منبع این صندوق در ماده (۱۰) دارای اشکالات فنی است، از این رو پیشنهاد

اصلاح ماده (۹) به شکل زیر ارائه می‌شود:

صندوق حمایت از محتوا و پیام‌رسان‌های داخلی به‌عنوان مؤسسه دولتی و دارای شخصیت حقوقی مستقل است که به‌منظور حمایت از توسعه فعالیت پیام‌رسان‌های داخلی تأسیس می‌گردد. این صندوق زیر نظر هیئت ساماندهی و نظارت بر پیام‌رسان‌ها فعالیت می‌کند و منابع آن از محل جرایم نقدی مقرر در این قانون و ۱۰ درصد درآمد ترافیک اینترنت بین‌الملل کشور تأمین می‌شود. تأسیس این صندوق منوط به تصویب اساسنامه‌ای است که به تصویب کمیسیون فرهنگی مجلس می‌رسد.

محل هزینه‌کرد صندوق در این طرح مشخص نشده است و این می‌تواند موجب شود منابع صندوق به شکل سلیقه‌ای و نامتوازن در بخش‌های مختلف هزینه شود از این‌رو پیشنهاد می‌شود ماده (۹) به شکل زیر تکمیل شود.

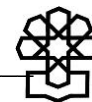
«محل هزینه‌کرد منابع صندوق عبارت است از:

۱. توسعه خدمات بومی پیام‌رسان‌ها،
  ۲. فرهنگ‌سازی و آموزش سواد فضای مجازی به کاربران پیام‌رسان‌ها،
  ۳. خدمات تأمینی برای کاربران شامل خطوط تماس اضطراری و مشاوره ذیل دستگاه‌های مسئول،
  ۴. سازوکارهای نظارت و گزارش‌دهی مردمی و حاکمیتی در محیط پیام‌رسان‌ها،
  ۵. توسعه ابزارهای توانمندساز برای صیانت فرهنگی،
  ۶. فراهم‌سازی خدمات سالم مخصوص کودکان و نوجوانان،
  ۷. حمایت از تهیه و انتشار محتوای بومی مبتنی بر فرهنگ اسلامی - ایرانی.
- تبصره - هیئت ساماندهی و نظارت موظف است ضمن انتشار عمومی دستورالعمل حمایت، هرگونه حمایت از پیام‌رسان‌ها را همراه با مصادیق و نوع حمایت و دلایل آن به اطلاع عموم برساند.»

ماده (۱۰) - وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است حداکثر ظرف ۳ ماه درآمد حاصل از فروش ترافیک و پهنای باند، بابت مصرف پهنای باند بین‌الملل را دو برابر تعرفه عادی اینترنت بین‌الملل محاسبه و ۹۰ درصد مابه‌التفاوت آن نسبت به تعرفه عادی اینترنت بین‌الملل، به صندوق حمایت از محتوا و پیام‌رسان اجتماعی داخلی تحت نظارت هیئت نظارت واریز کند.

▪ نظر کارشناسی:

جمع‌بندی دیدگاه‌های کارشناسی آن است که اولاً تفکیک پهنای باند داخلی و خارج کشور به لحاظ

فنی امری دشوار و پرهزینه و در مواردی غیرممکن است. ثانیاً اپراتورها انگیزه کافی برای انجام این حکم را ندارند، علاوه بر این منابع کافی برای صندوق حمایت از محتوا و پیام‌رسان داخلی در ماده قبل پیش‌بینی شده است. از همین رو پیشنهاد مشخص حذف ماده (۱۰) می‌باشد. با این حال از آنجایی که قیمت ترجیحی تعرفه پیام‌رسان‌های داخلی می‌تواند به‌عنوان یکی از عوامل اصلی انگیزه‌بخش در استفاده از پیام‌رسان‌های داخلی باشد. پیشنهاد می‌شود حکم زیر جایگزین ماده فوق شود:

قیمت پهنای باند داخلی در نظام قیمت‌گذاری در هر حال باید حداکثر یک سوم قیمت پهنای باند بین‌الملل باشد.

پیشنهادها

با توجه به موارد فوق پیشنهاد می‌شود طرح صیانت از حقوق کاربران و ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی در اسرع وقت با هدف رفع نقاط ضعف و خلأهای قانونی این حوزه در دستور کار کمیسیون فرهنگی قرار گرفته و پس از تصویب با قید فوریت در دستور کار صحن علنی مجلس قرار گیرد.

طرح اصلاح شده و پیشنهادی:

صیانت از حقوق کاربران در فضای مجازی و ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی

مقدمه توجیهی

توسعه فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی و به‌خصوص پیام‌رسان‌های اجتماعی و سرعت تغییرات و تحولات مرتبط با آن، موجب ایجاد خلأ قانونی در این حوزه شده است. از یکسو لزوم حمایت از تولیدات داخلی و صیانت از حقوق کاربران که به‌دلیل تأخر و فقدان قانونی، در معرض آسیب و نقض شدید قرار دارد و از سوی دیگر تأثیرات مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و امنیتی پیام‌رسان‌های اجتماعی به‌عنوان یک زیرساخت نرم‌افزاری، ارائه مداخله قانونی در قالب طرح صیانت از حقوق کاربران در فضای مجازی و ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی با هدف حمایت از حقوق کاربران و نیز اعمال حاکمیت بر این بستر را ضروری ساخته است.

تعریف اصطلاحات

ماده (۱) - اصطلاحات به‌کار رفته در این قانون به شرح ذیل تعریف می‌شوند:

الف) پیام‌رسان اجتماعی: سامانه‌های کاربرمحور فراهم‌کننده بستر تعاملات اجتماعی برای برقراری ارتباطات میان فردی و گروهی از طریق تبادل انواع محتواهای یک یا چند رسانه‌ای.

ب) پیام‌رسان داخلی: پیام‌رسانی که تمام سرمایه آن متعلق به شخصی است که تنها دارای تابعیت ایرانی بوده و فعالیت آن مطابق قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران باشد.

ج) صیانت از داده: محافظت از اطلاعات کاربران و جلوگیری از هرگونه افشا، بهره‌برداری و دسترسی غیرمجاز به اطلاعات مربوط به کاربران و محتوای آثار دیداری، شنیداری، نوشتاری یا ترکیبی از آنها در پیام‌رسان‌های اجتماعی و داده‌های ایجاد یا افزوده شده در اثر فعالیت‌ها و تعاملات کاربران در پیام‌رسان‌های اجتماعی.

د) مرز مجازی: درگاه‌های ورود و خروج پهنای باند ارتباطی با خارج از کشور.

د) هیئت ساماندهی و نظارت: هیئت ساماندهی، نظارت و تأیید فعالیت، محتوا، عملکرد و تشخیص و رسیدگی به تخلف و اعلام جرم پیام‌رسان‌های موضوع این قانون.

فصل اول - شرایط و ضوابط فعالیت

ماده (۲) - عرضه و ارائه خدمات پیام‌رسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی در کشور مستلزم ثبت در پنجره واحد و رعایت قوانین و مقررات کشور است. فعالیت پیام‌رسان‌های اثرگذار داخلی و خارجی مشروط به تأیید هیئت ساماندهی و نظارت خواهد بود. در غیر این صورت فعالیت آنها در کشور غیرقانونی است و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است نسبت به مسدودسازی دسترسی به آنها اقدام نماید. تعیین مصادیق پیام‌رسان‌های اثرگذار با هیئت ساماندهی و نظارت می‌باشد.

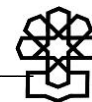
تبصره «۱» - تمام پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی فعال موظفند حداکثر تا دو ماه پس از تصویب این قانون شرایط خود را با مفاد آن تطبیق دهند.

تبصره «۲» - دسترسی به پیام‌رسان‌های خارجی باید منحصراً از طریق شبکه ملی اطلاعات باشد.

تبصره «۳» - تأیید فعالیت پیام‌رسان‌های اثرگذار خارجی در کشور مستلزم تعیین شرکتی ایرانی به‌عنوان نماینده قانونی و پذیرش تعهدات لازم، حسب دستورالعملی خواهد بود که سه ماه پس از تصویب این قانون به تصویب هیئت ساماندهی و نظارت خواهد رسید.

تبصره «۴» - پیام‌رسان‌های اجتماعی اختصاصی که توسط دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) و موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه به‌منظور بهره‌برداری درون تشکیلاتی ایجاد و مدیریت می‌شود، در صورت رعایت محدودیت سازمانی و تنظیم و ارائه ضوابط درج، ثبت و نگهداری داده‌های خصوصی و تشکیلاتی، از این قانون مستثنی خواهند بود.

تبصره «۵» - به‌منظور حفظ پایداری زیرساخت‌ها و سامانه‌ها، پیام‌رسان‌های اثرگذار متناسب با سطح اهمیت آنها، مکلف به رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل سایبری (پدافند سایبری) هستند.

اصول و ضوابط مربوطه توسط سازمان پدافند غیرعامل اعلام و توسط هیئت ساماندهی و نظارت جهت اجرا ابلاغ خواهد شد.

تبصره «۶»- کلیه پیام‌رسان‌های اجتماعی داخلی و همچنین نمایندگی پیام‌رسان‌های خارجی ملزم به رعایت مصوبات کارگروه تعیین مصادیق محتوی مجرمانه موضوع ماده (۲۲) قانون جرائم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸/۳/۵ و موارد ابلاغی دبیرخانه کارگروه در راستای پالایش مصادیق مجرمانه می‌باشند.

تبصره «۷»- کلیه پیام‌رسان‌های اجتماعی موضوع این قانون، مشمول تکالیف و مسئولیت‌های ناظر بر فعالیت ارائه‌دهندگان خدمات دسترسی و میزبانی مندرج در فصل جرائم رایانه‌ای قانون مجازات اسلامی و بخش دهم قانون آیین دادرسی کیفری می‌باشند.

تبصره «۸»- ایجاد و یا اداره کانال و گروه‌های با بیش از پنج هزار عضو در پیام‌رسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی منوط به ثبت در سامانه‌ای است که به این منظور توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی راه‌اندازی می‌شود. در غیر این صورت مسدود خواهد شد.

ماده (۳)- هیئت ساماندهی و نظارت با استفاده از ظرفیت دستگاه‌های تخصصی، مسئولیت اجرای وظایف زیر را برعهده دارد:

۱. ثبت و صدور تأییدیه و یا مجوز فعالیت پیام‌رسان‌ها،
  ۲. پایش و نظارت بر عملکرد پیام‌رسان‌ها،
  ۳. شناسایی و رسیدگی به تخلفات و تعیین جریمه‌های نقدی و غیرنقدی،
  ۴. ارجاع جرم به محاکم ذیصلاح،
  ۵. اداره و نظارت بر صندوق حمایت از پیام‌رسان‌ها،
  ۶. گزارش وضعیت فعالیت پیام‌رسان‌ها به شورای عالی فضای مجازی،
  ۷. حمایت از کسب‌وکارهای این حوزه،
  ۸. حمایت از محتوای بومی مبتنی بر فرهنگ ایرانی-اسلامی.
- و ترکیب اعضای این هیئت عبارتند از:

۱. رئیس مرکز ملی فضای مجازی
۲. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات
۳. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی
۴. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزیر اطلاعات
۵. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار وزارت صنعت، معدن و تجارت
۶. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار سازمان اطلاعات سپاه

۷. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار دادستانی کل کشور

۸. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار سازمان صدا و سیما

۹. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار سازمان پدافند غیرعامل

۱۰. معاون ذی‌ربط یا نماینده تام‌الاختیار نیروی انتظامی

۱۱. رئیس سازمان تبلیغات اسلامی و یا نماینده تام‌الاختیار آن

تبصره «۱»- جلسات با حضور حداقل ۶ نفر از اعضا رسمیت دارد و تصمیمات با موافقت اکثریت اعضای حاضر در جلسه اتخاذ می‌شود. نحوه انتخاب و انتصاب دبیر هیئت ساماندهی و نظارت و سایر امور و ضوابط تشکیل و اداره جلسات در نخستین جلسه آن هیئت به تصویب خواهد رسید.

تبصره «۲»- اعتبارات مورد نیاز دبیرخانه هیئت ساماندهی و نظارت از محل ردیف بودجه مرکز ملی فضای مجازی مطابق قوانین بودجه سنواتی تأمین می‌شود. پرداخت هرگونه وجهی از محل صندوق حمایت از محتوا و پیام‌رسان‌های داخلی برای دبیرخانه به هر شکل و به هر نحو ممنوع است و در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال دولتی است.

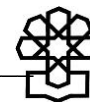
تبصره «۳»- در موارد تداخل و تعارض بین هیئت ساماندهی و نظارت با دیگر نهادهای تنظیم‌گر ذی‌ربط، نظر هیئت ساماندهی و نظارت با رعایت قوانین و مقررات، صائب است.

تبصره «۴»- چنانچه پیام‌رسان خدمتی ارائه نماید که به موجب ضوابط و مقررات جاری کشور مستلزم اخذ مجوز از دستگاه و یا نهاد خاص باشد، صدور مجوز از سوی هیئت ساماندهی و نظارت منوط به اخذ مجوز از آن دستگاه و یا نهاد خاص می‌باشد.

تبصره «۵»- هیئت ساماندهی و نظارت موظف است، دستورالعمل حمایت از تولید محتوای ایرانی - اسلامی در پیام‌رسان‌های داخلی را تهیه و براساس منابع مالی صندوق حمایت از محتوا و پیام‌رسان‌های داخلی حمایت‌های لازم از این تکلیف را به عمل آورد.

تبصره «۶»- هیئت ساماندهی و نظارت موظف به نظارت بر پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی و تصمیم‌گیری درباره ادامه فعالیت آنها براساس مصوبات شورای عالی فضای مجازی است و ضمن بررسی تخلفات، در صورت اطلاع از وقوع جرم، موارد را به قوه قضائیه جهت اقدام مقتضی ارجاع خواهد داد.

تبصره «۷»- دبیرخانه هیئت ساماندهی و نظارت در محل مرکز ملی فضای مجازی مستقر خواهد شد و مسئولیت برگزاری جلسات، ابلاغ و پیگیری مصوبات و نظارت بر حسن اجرای آن را برعهده خواهد داشت.

تبصره «۸»- هیئت ساماندهی و نظارت موظف است پیام‌رسان اثرگذار را براساس معیار تعداد کاربران ثبت نامی، تعداد کاربران فعال ماهیانه، هفتگی، روزانه، میزان رشد عضویت کاربران در پیام‌رسان، پراکندگی کشوری، نوع خدمت و حجم ترافیک ایجاد شده و مانند اینها تعیین کند.

تبصره «۹»- هیئت ساماندهی و نظارت موظف است جهت بررسی صلاحیت متقاضی عرضه و ارائه پیام‌رسان اجتماعی را از حیث رعایت اصول امنیتی، عمومی و مالی مراجع ذیصلاح استعلام نماید. مراجع مذکور موظفند حداکثر تا یک ماه نظر خود را به هیئت ساماندهی و نظارت اعلام نمایند. در مواردی که مرجع ذیربط نیازمند بررسی بیشتر باشد، زمان تا سه ماه قابل تمدید است.

تبصره «۱۰»- تصمیمات هیئت ساماندهی و نظارت قطعی است. این امر مانع اقامه دعوی افراد ذی‌نفع در مراجع ذیصلاح قضایی نخواهد بود.

تبصره «۱۱»- هیئت ساماندهی و نظارت مکلف است شرایط و تعهدات متقاضیان ایجاد و فعالیت پیام‌رسان‌های اثرگذار و همچنین تکالیف دستگاه‌های ذیربط در حوزه حمایت و نظارت بر محتوا و خدمات را تصویب و برای تطبیق با سیاست‌های مصوب شورای عالی فضای مجازی به مرکز ملی فضای مجازی ارسال کند.

تبصره «۱۲»- بهره‌برداری از سامانه‌های نرم‌افزاری خارجی برای ایجاد و توسعه توانمندی‌ها و خدمات پیام‌رسان داخلی در صورتی امکان‌پذیر است که به تشخیص هیئت ساماندهی و نظارت با اعمال حاکمیت جمهوری اسلامی ایران و امنیت ملی منافات نداشته باشد.

تبصره «۱۳»- هیئت ساماندهی و نظارت موظف است از هر شکل و نوع انحصار پیام‌رسان داخلی و خارجی در کشور جلوگیری نماید.

تبصره «۱۴»- صدور مجوز واردات و فعال‌سازی تلفن همراه، با تشخیص هیئت ساماندهی و نظارت، منوط به پیش‌نصب پیام‌رسان‌های مؤثر داخلی است.

فصل دوم - صیانت از حریم داده‌ها

ماده (۴) - به‌منظور صیانت از حقوق کاربران و جلوگیری از تبادل غیرقانونی داده‌های مجازی در درگاه‌های ورود و خروج پهنای باند کشور، نظام مرزبانی دیجیتال، حدود و ثغور وظایف و اختیارات دستگاه‌ها در مرزبانی دیجیتال با پیشنهاد دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی، حداکثر سه ماه پس از تصویب این قانون به تصویب شورای عالی امنیت ملی خواهد رسید.

ماده (۵) - هیئت ساماندهی و نظارت موظف است دستورالعمل لازم برای احراز هویت کاربران در فضای مجازی را براساس سیاست‌های مصوب شورای عالی فضای مجازی به تصویب رساند.

فصل سوم - مسئولیت در پیام‌رسان‌های اجتماعی

ماده (۶) - پیام‌رسان‌ها و اشخاص حقیقی و حقوقی ذی‌ربط در محیط پیام‌رسان‌های اجتماعی نسبت به کاربران و در قبال نظم و امنیت عمومی در موارد ذیل مسئول هستند:

۱. مدیران پیام‌رسان‌های اجتماعی و ارائه‌دهندگان خدمات دسترسی و میزبانی، حسب مورد مکلف به صیانت از داده‌های خصوصی اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی بوده و رأساً به تشخیص خود حق حذف حساب کاربری و مطالب فاقد محتوای مجرمانه و غیرمجاز را ندارند. این موضوع رافع مسئولیت قانونی سایر اشخاص نیست.

۲. هرگونه درج و انتشار اسناد و داده‌های دارای سطوح طبقه‌بندی و محرمانگی در پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی ممنوع است.

۳. کنترل، تفتیش و دسترسی به محتویات پیام‌رسان‌ها در مواردی که ورود افراد به آن مستلزم اجازه اداره‌کننده آن بوده و محتویات آن فقط در دسترس اعضا می‌باشد به‌جز موارد زیر ممنوع است:

۱. جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی،

۲. تهدید به قتل و ضرب و جرح،

۳. تجاوز به عنف و یا اکراه و یا به‌طور سازمان‌یافته،

۴. محاربه، افساد فی‌الارض و در حکم آن،

۵. ساخت، تولید، واردکردن، توزیع و ترویج مواد مخدر و روان‌گردان،

۶. کلاهبرداری و اخاذی،

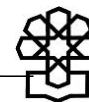
۷. شروع به جرائم فوق یا معاونت در آنها.

۴. ضابطان قضایی تنها در صورت وجود شاکی خصوصی و یا حکم قضایی می‌توانند اطلاعات لازم در خصوص مصادیق بند «۳» این ماده را از پیام‌رسان‌ها دریافت نمایند.

تبصره - تعقیب و تحقیق در خصوص تجاوز به عنف و یا اکراه و یا به‌طور سازمان‌یافته صرفاً توسط مقام قضایی انجام می‌شود.

۵. صدور هرگونه حکم قضایی برای دسترسی به هرگونه اطلاعاتی خارج از مصادیق مندرج در بند «۳» این ماده و یا استناد مقام قضایی به اطلاعات مزبور ممنوع بوده و مرتکب به مجازات انتظامی درجه ۴ محکوم می‌گردد.

۶. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند حقوق و مسئولیت‌های کاربران را پیش از نصب و راه‌اندازی و

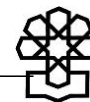
- حین بهره‌برداری، اطلاع‌رسانی کرده و آموزش‌های مورد نیاز را به آنها ارائه دهند.
۷. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند امکان تنظیم سهل‌الوصول حریم خصوصی برای کاربران را فراهم نمایند.
۸. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند اطلاع‌رسانی و اخذ اجازه از کاربران برای هرگونه دسترسی و بهره‌برداری از دستگاه‌ها، ارتباطات و اطلاعات کاربران را به‌عمل آورند.
۹. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند هرگونه تبلیغات را با اطلاع و اجازه کاربر برای وی ارسال نماید و امکان ممانعت از دریافت را نیز فراهم سازند.
۱۰. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند در صورت اعلام مراجع ذی‌ربط در خصوص نقض مالکیت معنوی و اخلاق عمومی، اهانت به مقدسات، ... محتوای مجرمانه، فعالیت غیرقانونی، جرائم و فعالیت‌های سازمان‌یافته ضدامنیتی و نیز انتشار اسناد مجرمانه از تداوم انتشار محتوا در بستر پیام‌رسان ممانعت به‌عمل آورده و این نوع فعالیت را موقتاً تا صدور رأی قضایی متوقف و محتوا را از دسترس خارج سازند.
۱۱. در پیام‌رسان‌های اجتماعی هرگونه ارائه خدمت به اشخاص کمتر از ۱۸ سال باید با اجازه ولی قانونی آنها باشد.
۱۲. پیام‌رسان‌های اجتماعی داخلی موظفند از انتقال داده‌ها و یا تحلیل آن به خارج از قلمرو حاکمیت جمهوری اسلامی ایران اجتناب ورزند.
۱۳. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند الزامات مربوط به احراز هویت اشخاص، اماکن، اشیا، اطلاعات، ارتباطات، دستگاه‌ها و دیگر موجودیت‌های تحت پیام‌رسان را حسب مقررات فراهم سازند.
۱۴. پیام‌رسان‌های اجتماعی موظفند تمهیدات لازم برای شناسایی و گزارش‌دهی موارد غیرقانونی به مراجع ذی‌صلاح را فراهم سازند.
۱۵. کلیه فعالیت‌های رسانه‌ای، تبلیغاتی، مالی، تجاری، ارتباطی و مانند اینها که بر بستر پیام‌رسان‌ها انجام شود، مشمول قوانین موضوعه خاص آن فعالیت‌ها از قبیل قانون تجارت الکترونیک می‌باشد و اشخاص انجام‌دهنده فعالیت در قبال آنها مسئول هستند.

فصل چهارم - حمایت‌ها

ماده (۷) - صندوق حمایت از محتوا و پیام‌رسان‌های داخلی به‌عنوان مؤسسه دولتی و دارای شخصیت حقوقی مستقل است که به‌منظور حمایت از توسعه فعالیت پیام‌رسان‌های داخلی تأسیس می‌گردد. این صندوق زیر نظر هیئت ساماندهی و نظارت بر پیام‌رسان‌ها فعالیت

می‌کند و منابع آن از محل جرائم نقدی مقرر در این قانون و ۱۰ درصد درآمد ترافیک اینترنت بین‌الملل کشور تأمین می‌شود. تأسیس این صندوق منوط به تصویب اساسنامه‌ای است که به تصویب کمیسیون فرهنگی مجلس می‌رسد. محل هزینه‌کرد منابع صندوق عبارت است از:

۱. توسعه خدمات بومی پیام‌رسان‌ها،
  ۲. فرهنگ‌سازی و آموزش سواد فضای مجازی به کاربران پیام‌رسان‌ها،
  ۳. خدمات تأمینی برای کاربران شامل خطوط تماس اضطراری و مشاوره ذیل دستگاه‌های مسئول،
  ۴. سازوکارهای نظارت و گزارش‌دهی مردمی و حاکمیتی در محیط پیام‌رسان‌ها،
  ۵. توسعه ابزارهای توانمندساز برای صیانت فرهنگی،
  ۶. فراهم‌سازی خدمات سالم مخصوص کودکان و نوجوانان،
  ۷. حمایت از تولید و انتشار محتوای بومی مبتنی بر فرهنگ ایرانی - اسلامی.
- تبصره - هیئت ساماندهی و نظارت موظف است ضمن انتشار عمومی دستورالعمل حمایت، هرگونه حمایت از پیام‌رسان‌ها را همراه با مصادیق و نوع حمایت و دلایل آن به اطلاع عموم برساند.
- ماده (۸) - قیمت پهنای باند داخلی در نظام قیمت‌گذاری در هر حال باید حداکثر یک سوم قیمت پهنای باند بین‌الملل باشد.
- ماده (۹) - وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است ترتیبی اتخاذ نماید تا پهنای باند مورد نیاز کاربران پیام‌رسان‌های داخلی با توجه به تعداد کاربران و ترافیک آنها حداقل دو برابر پهنای باند مورد نیاز پیام‌رسان‌های خارجی باشد.
- ماده (۱۰) - بانک مرکزی موظف است براساس ضوابط و شرایط مربوطه امکان پرداخت برخط را برای کسب‌وکارهای مبتنی بر پیام‌رسان‌های اثرگذار داخلی فراهم و ضوابط و شرایط مربوطه را ظرف مدت دو ماه با هماهنگی هیئت ساماندهی و نظارت تدوین و ابلاغ نماید.
- تبصره - هرگونه ارائه خدمات پولی و بانکی در پیام‌رسان‌های اجتماعی خارجی ممنوع است.
- ماده (۱۱) - بانک مرکزی موظف است جهت سهولت گردش مالی، کاربردی شدن و کمک به چرخه اقتصادی پیام‌رسان‌های داخلی اثرگذار، خدماتی از قبیل پرداخت الکترونیکی (PSP) را براساس سیاست‌های شورای پول و اعتبار به پیام‌رسان‌های داخلی ارائه نماید.
- تبصره «۱» - بانک مرکزی موظف است ضوابط لازم برای ارائه خدمات بانکی فوق را ظرف سه ماه پس از تصویب این قانون تهیه و به تصویب هیئت ساماندهی و نظارت برساند. مصادیق پیام‌رسان‌های

اثرگذار موضوع این ماده توسط هیئت ساماندهی و نظارت مشخص خواهد شد. تبصره «۲»- استفاده و عرضه «رمز ارز» توسط پیام‌رسان‌های خارجی در داخل کشور ممنوع بوده و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است بلافاصله نسبت به مسدودسازی موقت آن پیام‌رسان خارجی اقدام نماید، استفاده و عرضه «رمز ارز» در پیام‌رسان‌های داخلی مستلزم دریافت مجوز و اعلام از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس سیاست‌های شورای پول و اعتبار می‌باشد و در صورت استفاده از «رمز ارز» در پیام‌رسان‌های خارجی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است پس از تصویب در کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه، نسبت به مسدودسازی آن پیام‌رسان خارجی اقدام نماید.

ماده (۱۲)- تبلیغ پیام‌رسان‌های موضوع این قانون در بستر رسانه‌های دولتی و سازمان صدا و سیما مطابق مصوبات هیئت ساماندهی و نظارت انجام می‌شود.

تبصره - استفاده از پیام‌رسان‌های خارجی برای ارتباط با مخاطبان و همچنین معرفی آنها توسط رسانه‌های موضوع این ماده ممنوع است.

ماده (۱۳)- دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۲۹) قانون برنامه ششم موظفند خدمات الکترونیکی مرتبط با دستگاه خود را از طریق پیام‌رسان‌های اثرگذار داخلی ارائه نمایند.

تبصره «۱»- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است طی سه ماه پس از تصویب این قانون فهرست خدمات قابل ارائه توسط دستگاه‌های اجرایی موضوع این ماده در بستر پیام‌رسان‌های اثرگذار داخلی را به هیئت ساماندهی و نظارت اعلام و هیئت ساماندهی و نظارت جهت اجرا ابلاغ نماید. دستگاه‌های اجرایی فوق موظفند، هر ساله گزارش عملکرد این ماده را به هیئت ساماندهی و نظارت اعلام نمایند.

تبصره «۲»- استفاده دستگاه‌های اجرایی موضوع این ماده از پیام‌رسان‌های اجتماعی خارجی برای مکاتبات و ارائه خدمات اداری و اطلاع‌رسانی و تبلیغات داخل کشور ممنوع است.

فصل پنجم - ضمانت اجرا

ماده (۱۴)- متخلف از رعایت مواد این قانون به شرح زیر محکوم می‌گردد:

الف) هر شخصی بدون رعایت مفاد ماده (۲) این قانون مبادرت به عرضه و ارائه پیام‌رسان اجتماعی نماید و یا با نقض تدابیر مسدودسازی موجبات دسترسی به آنها را فراهم آورد، به حبس یا جزای نقدی درجه شش و یا هر دو محکوم می‌شود.

ب) متخلف از اجرای مسدودسازی پیام‌رسان‌های غیرقانونی موضوع ماده (۲) این قانون به انفصال از

خدمات دولتی از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شود.

ج) هر شخص با نقض تدابیر مسدودسازی در پیام‌رسان‌های غیرقانونی فعالیت مؤثر داشته باشد علاوه بر ضبط منافع و عواید مالی حاصله به مجازات تعزیری درجه ۷ و در صورت تکرار به مجازات تعزیری درجه ۶ محکوم خواهد شد. تعیین و اعلام مصادیق فعالیت مؤثر برعهده هیئت ساماندهی و نظارت خواهد بود.

د) متخلف از مفاد تبصره «۱» و «۲» ماده (۱۳) به انفسال موقت یا محرومیت از اشتغال به خدمات دولتی از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شود.

ماده (۱۵) - هر شخصی که اقدام به تولید، تکثیر، توزیع، معامله و انتشار یا در دسترس قرار دادن غیرمجاز هر نوع نرم‌افزار یا ابزار رایانه‌ای یا الکترونیکی (نظیر وی‌پی‌ان و فیلترشکن) که امکان دسترسی به پایگاه‌های اینترنتی و پیام‌رسان‌های غیرقانونی مسدود شده را به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم فراهم کند، به حبس یا جزای نقدی درجه ۶ محکوم می‌گردد.

تبصره - چنانچه مرتکب از این بابت وجهی تحصیل کرده باشد، علاوه بر مجازات مقرر در این ماده به ضبط عواید حاصل از جرم محکوم و چنانچه این جرم را به‌عنوان حرفه خود انتخاب کرده باشد، به جزای نقدی تا دو برابر مال تحصیل شده محکوم خواهد شد.

ماده (۱۶) - هر شخص به هر نحو مرتکب انتشار اسناد و داده‌های سری در پیام‌رسان‌ها شود به مجازات‌های مقرر در ماده (۷۳۱) قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات محکوم می‌شود.

ماده (۱۷) - هرگونه افشاء، دسترسی، پردازش یا در دسترس قرار دادن داده‌ها و اطلاعات شخصی کاربران بدون رضایت صریح آنها در پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی جز در موارد مصرح در قانون جرم بوده و مرتکب حسب مورد به حبس و جزای نقدی درجه ۶ محکوم خواهد شد.

تبصره - چنانچه مرتکب از این بابت وجهی تحصیل کرده باشد، علاوه بر مجازات مقرر در این ماده به ضبط عواید حاصل از جرم محکوم و چنانچه این جرم را به‌عنوان حرفه خود انتخاب کرده باشد، به جزای نقدی تا دو برابر مال تحصیل شده محکوم خواهد شد.

ماده (۱۸) - هر شخصی مبادرت به عرضه، خرید و فروش «رمز ارز» بدون مجوز بانک مرکزی نماید، حسب مورد به مجازات‌های مقرر در مواد (۱۸) و (۱۸) مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز محکوم می‌شود.

ماده (۱۹) - در مواردی که از پیام‌رسان اجتماعی به‌عنوان وسیله ارتکاب جرم استفاده شود و در این قانون برای عمل مزبور مجازاتی پیش‌بینی نشده باشد، مطابق قانون جرائم رایانه‌ای و سایر قوانین و مقررات جزایی مربوطه عمل خواهد شد.

تبصره - اعمال مجازات‌های موضوع فصل پنجم این قانون، مانع از اجرای مجازات‌های اداری و انتظامی طبق قوانین مربوطه نمی‌باشد.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۷۴۸

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی»

نام دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ (گروه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی)

تهیه و تدوین کنندگان: سینا کلهر، سید علی محسنیان

همکار: صادق ستاری فرد

ناظر علمی: ایروان مسعودی اصل

واژه‌های کلیدی:

۱. پیام‌رسان اجتماعی

۲. ساماندهی

۳. قانون

تاریخ شروع: ۱۳۹۷/۱۰/۱۵

تاریخ خاتمه: ۱۳۹۸/۹/۱۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۹/۱۸